ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Պոլսոյ համար { Տարեկան 70 ղրշ. / Վեցամսեայ 35 »

Գաւառներու համար { Տարեկան 90 » / Վեցամսեայ 45 » / Եռամսեայ 23 »

Արտասահման { Տարեկան 23 Ֆր. / Վեցամսեայ 12 »

Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ԾԱՂԻԿ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

«زاغك» ارمنيجه يومى وسياسى غزته
مطبعه و ادارهخانهسى
غلطهده حمدى پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Համտի-բաշա խան

Rédaction du Journal Arménien ,,DZAGHIK''
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

10 ՓԱՐԱ | ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ | 10 ՓԱՐԱ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷ

Զօր. Պուլլըրի Զախողումը. — Հանրային կարծիքն յԱնգլիա. — Զինուորական ընդհ. կացութիւնը:

Մէկ շաբթուան մէջ երեք ձախողուած արձանագրել անգլիական զէնքերուն համար. իրաւ անտանելի եւ տխուր պարտաւորութիւն մ'է Լոնտոնեան մամլոյն համար, մանաւանդ այն մամլոյն համար, որուն կարծիքով պատերազմին հազիւ մէկ ամիս պիտի տեւէր: Մէկ շաբթուան մէջ երեք ձախողուած. ըսէք թէ շատ չէ՞ ասիկա, սիրտկոտրուք պարագայ մը չէ՞ այս: Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, այս է իրողութիւնը: Անգլիացիք մէկ շաբթուան մէջ երեք անգամ կոտրուեցան Պօէրներէն. Զօր. Կէդէքր ի Սդօրմպէրկ բացաւ տխուր էջը, Միլամադձոտ տասին զինուորական ձախողումներուն, եւ վերին հրամատար Զօր. Սըր Րետվըրս Պուլլըր առ այժմ փակեց: Զօր. Կէդէքր վարագոյրը վերցուց, Զօր. Պուլլըր իջեցուց զայն, սպասելով որ . . . ուրիշ զօրավար մ'ալ նորէն վերցնէ, դժբախտաբար անգլիական պարտութեանց տեսարաններ ի հանդէս բերելու համար: Լորտ Միթուէն Քիմպըրլիի ճամբուն վրայ կը տատանի ու կը տատանի, ինչպէս Զօր. Պուլլըր Լէտիսմիթը կ'երազէ, այդ Սեւաստաց Երկիրը, ուր 10,000 պաշարեալ Անգլիացիք գիշեր ցերեկ օգնութեան կ'սպասեն, խրամներու մէջ կծկուած եւ բերդերու մէջէն անդէտ: Երկուքին աղջեւ ալ երկու դժբախտ գետեր կան. Մոտըր գետը Լորտ Միթուէնի աղջեւ, անխուսափելի Դուկէլան Պուլլըրի աղջեւ, եւ երկուքին ալ եզերքին վրայ դժբախտաբար կը վխտան Պօէրք, ամէն ժամանակէ աւելի աչալուրջ ու թեթեւաշարժ, մանաւանդ որ լաւ նշանառու կամ նշանահար, ամէն ժամանակէ աւելի արթուն:

Մոտըր եւ Դուկէլա սահմանուած են յիշատակելի անուններ ըլլալ Անգլիոյ զինուորական պատմութեան մէջ, իբրեւ կայքն մեծամեծ ձախողուածներու անգլիական զինուց: Անգլիացիք իրենց զօրավարներուն պարտութեան չամոքահարիչ դարմանն հնարհատէ ամնելով, կ'սպասէին սակայն որ ի վերջոյ իրենց թշնամիներուն չափ անտեսանելի եղող վերին հրամատար Պուլլըր անակնկալ մը պիտի ընէր Պօէրներուն: Պօէ՛րք բրին անակնկալն այդ համբաւաւոր զօրավարին՝ որ իրեն վրայ դրուած էր ամէնուն ուշադրութիւնը, երբ հնչեցին պատերազմի կոչնակներն ի Լոնտոն, ի Բրետորիա եւ ի Պլէօմֆօնդայն: Ի պատիւ իրեն Սաութէմբդընի նաւահանգիստն արձակուած հարուածներ դեռ իրենց յետին արձագանգները պահած են: Կալէսի իշխանը փոյլուն հետեւորդներով ողջերթ մաղթած էր, եւ ողեւորեալ խուժան մը աղաղակ հայրենասիրական յուզումներուն՝ «Ցիչէ՜ Մէճուբէն, եւ Մէճուբէին վրէժը լուծէ՛» աղաղակները թնդացնելով ականջին ի վար այն զօրավարին՝ որ այսօր դժբախտ եղած է:

Բոլոր օրաթերթերը՝ հետեւելով իրենց նախապետին՝ Թայմզի օրինակին, կը յայտարարեն թէ Հնդկական մեծ ապստամբութենէն ի վեր Անգլիոյ գլխուն եկած չէր նմանօրինակ աղէտք մը: Սպաններու, այն ծաղկատի երիտասարդներու, յաճախ պատանիներու կորուստն է որ աւելի կը խռովեցնէ սիրտերն Անգլիացւոց, որք այս տարի, ինչպէս կ'ըսէ Սդանտարտ, պիտի չկրնան ուրախութեամբ կատարել Ս. Ծնունդը:

* * *

Բայց դժգոհութիւնը մինչեւ վերջ պիտի ըլլայ Անգլիացիք, սոոր տարակոյս չկայ: Անգլիոյ հպարտութիւնը մինչեւ որ չարաչար չկոտրի, չջախջախի, փոխադրութեան կանոնաւոր ու կամաւոր կամ քաղաքացի զինուորներ պիտի սանեն շարունակ Հարաւ-Ափրիկեան սարերն ու ձորերը՝ չարաճճի ու նրբամիտ թշնամին խոնարհեցնելու համար:

«Պէտք չէ, կ'ըսէ Սդանտարտ, շատ խօսիլ կամ թատերական լեզու գործածել: Բայց ամէնուրեք եւ ամէն մարդ պէտք է գիտնան թէ մեր բուն նպատակն է այս պատերազմին իր անխուսափելի հետեւութեան հասցնել: Այս պատասխանատուութիւնը կ'ընդունին նոյն իսկ անոնք՝ որք կը դատապարտեն նախարարութեան պատերազմին առաջ բերող քաղաքականութիւնը: Դահլիճն ի հարկին պատրաստ է յարձակմանց դիմադրելու—Բրիտանական դրօշն ի Բրեդորիա տնկելէ ետք: Նախարարութեան գործն աւելի պիտի դիւրանայ եթէ մեք իրերն իրենց բուն չափովը տեսնենք: Որովհետեւ մէկ-երկու սխալներ գործուեցան, պէտք չէ ցատկենք սա՝ հետեւութեան թէ մեր զօրավարք վերջին աստիճան անձեռնհաս են: Անոնք բուն պէտք եղած մարդիկն են, եւ պէտք է մեր վստահութիւնը շարունակենք անոնց համար, եւ պէտք է յուսանք որ այն քաջ սպայք, ի մօտոյ աջակցութիւն գտնելով պատուական զինուորներէն որք կը փութան իրենց մօտ հասնիլ, ինչպէս Սըր Չարլզ Ուօրըն, Զօր. Մաքտօնալտ եւ Զօր. Դըքըր, պիտի կրնան կատարել ազգին ակնկալութիւնը:

«Տարակոյս չկայ որ ցաւալի են մեր զինուորաց կեանքին, առողջութեան եւ ազատութեան մասին մեր ցարդ ըրած զոհողութիւնները: Բայց իրերը չափազանցութեամբ չտանինք: Պատերազմը թատերական գործ մ'է, եւ չըլլար առանց տհաճոր տառապանաց: Բաղդատմամբ արդի ժամանակաց ուրիշ պատերազմներու, զորս մղած են եւրոպական զինուորք, չենք կրնար ըսել թէ մեր կորուստք, թէեւ ողբալի են, բացառաբար ծանր ըլլան: Բրիտանական բանակին տարեգրութեանց մէջ ոչ սակաւ ճակատամարտներ կան, ուր միայն մէկ օրուան մէջ աւելի մարդիկ կորսուած են քան ներկայ երկու ամսուան կռիւներուն մէջ մեր ունեցած բոլոր կորուստները: Հաղորդակցութեան արդի դիւրութիւնները կը խոշորցնեն աղէտքին նշանակութիւնը մէն մի ընդհարումէ ետք: Խնդիրն այս կողմէն դիտելով, կարծես պատերազմը կը մղուի մանրադիտակի մը ներքեւ: Պատերազմներու պատմութեան մէջ հազուագիւտ երբեք այնքան ազատօրէն գործածուած չէր սպաննուածներուն, վիրաւորներուն եւ կորսուածներուն ցանկերն հաղորդելու համար: Երբեմն կը գանգատինք թէ զինուորական իշխանութիւնք լուռ կը մնան եւ պատերազմական գործողութեանց պարագաները չեն հաղորդեր: Բայց երբեք ո՛ եւ է պաշտօնատուն լուրերու մասին այնքան շռայլ եղած է որքան մեր պատերազմական պաշտօնատունը: Ընդհարում մը պատահածին պէս, ըլլայ մեծ կամ պզտիկ, եւ ահա թերթերուն վրայ կը թռչտին դէպ ի մեզ զոհերուն անունները: Եթէ յառաջապահներու նախակռիւ մը տեղի ունենայ եւ զոյգ մը զինուոր վիրաւորին, եթէ կէս երկոտասանեակ մարդիկ մեռնին գիշերային յարձակումէ մը ետք, կ'սպասենք սոյդ լուրերու քանի մը օրուան մէջ: Հին պատերազմներու ատեն, երբեմն շաբաթներով, կամ նոյն իսկ ամիսներով կ'սպասէինք իմանալու համար թէ հինգ հարիւր կամ հազար բրիտանական զինուորներ կորսուեր են, եւ ամիսներ կ'անցնէին մինչեւ որ կորսուածներուն բուն անունները կամ ճիշդ ցանկը մեզ հասնէր»:

* * *

Այս խօսքերն աղէ՛կ, վճռատ սիրտերը քաջալերելու եւ անորոշ կացութեան մը սաստիկ նկարչն փոխադրն հեռացնելու համար: Ամէնէն աւելի հիմա Անգլիացւոց պէտք է վճռական յաղթութիւն մը կա՛մ ի Մոտըր-Րիվըր, կամ ի Դուկէլա եւ կամ Բարկլըսոյ մերձաւոր հիւսիսային կողմերը, Զօր. Կէդէքրի բռնած դիրքերուն մօտ: Լորտ Քիչնէրի համար տակաւին վերջնական որոշում մը տրուած չէ: Երէկի Թըղթերով ատնուած անգ. թերթերը դեռ այդ մասին տեղեկութիւն մը չեն տար, չեն խօսիր ո՛չ Պուլլըրի պաշտօնանկութեան, ոչ անոր յաջորդին անուանման վրայ: Բայց հեռագրով հաղորդուած լուրը ճիշդ պէտք է ըլլայ, եւ Անգլիա Զօր. Րոպէրդսն ու Լորտ Քիչնէրն ի հարաւային Ափրիկէ ղրկելով, ըրաւ ընտրութիւն մը, զոր այսպիսի դժբախտ պարագայի կարծես վերապահած էր: Անգլիոյ համար այս պատերազմէն աւելի լուրջ պատերազմ չէր կրնար ըլլալ:

Անշուշտ Զօր. Պուլլըր պիտի ջանայ մինչեւ իր յաջորդին ժամանումն ի Բարկլըսոյ՝ Դուկէլայի պարտութեան վրէժը լուծել: Պիտի աշխատի վերջապէս յաղթութեան պէս բան մը շահիլ Պօէրներուն վրայ: Բայց եթէ չշահի իսկ, ինչպէս վերջին հեռագրերէն կ'երեւի, յայտնի է թէ Անգլիացիք շատ մեծ պատճառ մը չունին պախարակելու իրենց դժբախտ զօրավարները, որք բնաւ անգործ կեցած չեն, այլ մէն մի ուժերէն օգուտ կը քաղեն յարձակողական ըլլալու համար: Մարդիկն ինչ կրնան ընել ինչ որ ունին, ձիաւոր, հետեւակ, թնդանօթ, կը գործածեն թշնամին դէմ: Բայց չեն յաջողիր վերջապէ՛ս: Ինչ կրնան ընել, ո՛չ ֆիզիքական դիրքերը կրնան փոխել, ո՛չ ալ մէկէ աւելի անցքեր ստեղծել, Դուկէլայէ եւ Մօտըրէն իրենց ուզածին պէս անցնելու, Դուկէլայէն ի Լէտիսմիթ, եւ Մօտըրէն ի Քիմպըրլի երթալու համար: Պէտքաբ Պօէրներն հո՛ն են, չեն թողուր: Տեսնենք Սուտանեան ցեղերուն դէմ կռուող Քիչնէր ու Հնդկաստանի պատերազմներուն մէջ փայլող Զօր. Րոպէրդս ինչ չափով պիտի արդարացնեն Պուլլըրի, Հուայդի, Կէդէքրի, Լորտ Միթուէնի դէմ եղած ամբաստանութիւնները:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ծայրագոյն վարդապետութեան աստիճաններու եւ պաշտօնական ներբողագրի մ'առթիւ:

Ցայտնի ճշմարտութիւն մ'է թէ ժամանակէ մ'ի վեր Հայ-Հռոմէականաց մէջ ծայրագոյն վարդապետութեան աստիճաններն երկրորդական դեր մ'ունեցած եւ նոյն աստիճանին եկեղեցական յատուկ իրաւասութիւններն ալ փոփոխութեան ենթարկուած են: Արդէն հանգուցեալ Ազարեան Պատրիարք ծայրագոյնութիւն կը շնորհէր անձայն ու անշշուկ. Մաստնի եւ կոնդակ ձեռք ձգող վարդապետը «Նոյնին իսկ գործով» (ipsofacto) կը դառնար եւ կ'ըլլար ծայրագոյն վարդապետ[*]

Նորընտիր Պատրիարքը սակայն նոր ուղղութեան կը հետեւի. անցեալները իր պատրիարքական Աթոռանիստ եկեղեցւոյն մէջ հանդիսիւ ծայրագոնութեան աստիճաններ շնորհեց չորս վարդապետներու, կարդալով անոնց վրայ Մաշտոցի կարգ ու սարքը: Գէթ 15—20 տարիէ ի վեր առաջին անգամն էր որ Պոլսոյ Հայ-Հռոմէականն այսպիսի զուտ առհմային եկեղեցական հանդէսի ականատես եղաւ. քաներներ սակայն կային՝ որ բոլորովին անտեղեակ էին ծայրագոյն վարդապետութեան նշանակութեանը: Այս էր պատճառն որ «Մէճմուայի-Ախպարի» 3680րդ թիւին մէջ բանասիրական յօդուածով մը չգիտցողներուն ծանօթացնել ջանացի հանդէսին նշանակութիւնը, սկիզբն ու ծայրագոնութեան յատուկ իրաւասութիւնները: Թուած առհմային ու օտար հեղինակներու վկայութիւններս կարծածէս աւելի եւ յուսացածիս հակառակ մտքերը յուզեց. առհմային աւանդութիւններ եւ սովորոյթներ անընդունելի դատուեցան, այնպէս որ Պատրիարքարանէն պաշտօնական հերքմնագրով մը (Տես «Մ. Ախպար» թիւ 3681) «Ընդդէմ Կաթոլիկեայ վարդապետութեան խոտոր եւ անընդունելի հաստատութիւններ(!!!) պարունակող» յօդուածս դատապարտուեցաւ: Ցիչեալ հերքմնագիրն իր լակոնական կամ պաշտօնական ձեւին մէջ բնաւ պատճառաբանական բացատրութիւն չպարունակելով, ինձ եւ կարծեմ շատերու ալ անըմբռնելի մնաց. ուստի նորէն կ'ուզեմ այդ խնդիրը յուզել, իբրեւ առհմային պատմութեան հետ կապուած խնդիր մը նկատելով, եւ ոչ թէ կրօնական ու վարդապետական խնդիր: [*]

* * *

Ս. Ծաղկանց Ծայրագոյնութեան.— Պատմութիւնը Հայ եկեղեցւոյն սկզբնաւորութեան կը մօտեցնէ ծայրագոնութիւնը: Արեւելեան եկեղեցեաց մէջ միայն հայկականը բացարիկ իրաւասական արտօնութիւններ շնորհած է ծայրագոնութեան. այնպէս որ եպիսկոպոսութենէ աւելի գերապատիւ համարած է ծայրագոնութիւնը: Այս կէտը սակայն պէտք չէ սխալ իմաստով հասկնալ եւ զուր տեղ չփոթել, քանի որ ամէնէն աւելի միամիտը գիտէ թէ եպիսկոպոսութիւնը Աստուածային իրաւասութենէ է, իսկ ծայրագոնութիւնն եկեղեցական մամնաւոր պատուոյ կամ աստուածային տուչութիւն է: Այլ է jus canonicus կամ jurisdictionis եւ այլ՝ զուտ վարչական (disciplinaire) օրէնսդրութիւն մը: Հետեւաբար ելլել եւ պաշտօնապէս յայտարարել թէ ես ծայրագոնութիւնն եպիսկոպոսութենէ վեր համարած ըլլամ իբր jurisdictio թիւր մտնութիւն է: Եպիսկոպոսութիւնը լրումն է քահանայութեան. ո՞վ կ'ըսէ հակառակը: Ծայրագոնութիւնը առհմային եկեղեցւոյ մէջ բոլորովին ուրոյն հանգամանք ունի, այնպէս որ առ մեզ հնուց ի վեր ամէն Եպիսկոպոս անպատճառ ծայրագոյն չէր: [**]

Ծայրագոնութեան ծագումը գտնելու համար պէտք է աղբիւրին, որ է՝ Ձեռագրին դիմել: Մանաւորելով խօսքս Հայ-Հռոմէականաց վրայ, պարտինք նախ սրբատել, մեր գործածած այժմեան Մաշտոցին նախնական բնագրին դիմելով: Չեմ գիտեր թէ Պատրիարքարանը ինչ ձեռագիր ունի ձեռքը: Երկրորդական է սակայն այս կէտն ինծի համար, որովհետեւ ունեցածին ալ զուտ օրինակութիւնն ըլլալու է այս կամ այն երկրորդական գրութեան: Ս. Ղազարու ձեռագիրն անդամ Մինաս Փերվազեան եպիսկոպոսին քովը գտնուած օրինակին ընդօրինակութիւնն է: Արդ այս Ձեռագիրը 1752ին Իզմիրծնի տպագրութեան յար եւ նման է, միայն սա տարբերութեամբ որ Իզմիրծնի տպագրութեան մէջ՝ սկիզբը զուաղանի տուչութեան չորս եւ յետոյ տասն աստիճան նշանակուած է: Ս. Ղազարու ձեռագրին մէջ միայն այս վերջին տասն աստիճանները կը բովանդակուին եւ համառօտ է ու տեղ տեղ ալ կրճատուած: — 1752ին տպագրուածը ծայրագոնութեան կարգին յօրինուածութիւնը Տաթեւացին կը վերագրէ: Ճի՞շդ է այս, ո՛չ, որովհետեւ ինքն իր մէկ քարոզին մէջ (Ձմրան հատոր ճառ ԼԳ.) կը գրէ. «Վա՛ն էր ի գիշերի տամբ իշխանութիւն վարդապետաց»: Եթէ Տաթեւացին սուրգապէս ինքն ըլլար կարգին յօրինողը, այսպէս չէր կրնար ըսել: Միւս կողմէ յայտնի է թէ ինքն այս Աստիճանն առաւ Որոտնեցիէն[*] եւ Որոտնեցին ալ Նշեցի Եսայիէն, որուն համար կ'ըսուի թէ 360 վարդապետներու մէկանց ծայրագոնութիւն տուաւ: Ինչպէս եւ ո՞ր ձեւով ծայրագոնութիւն կու տար այս վարդապետը, չեմ կրնար պատմականօրէն հաստատել, թէեւ ամենաստոյգ է որ սահմանեալ ձեւ մը կար:

Ս[illegible]եան գալով, ինչպէս որ շատերը գրած են, ծայրագոնութեան կարգը կամ աստիճանը Ս. Մեսրոպն կ'սկսի: Երբոր Բիւզանդեան հասաւ Ս. Մեսրոպ եւ քիչ ժամանակէն մեծ հռչակ հանեց գիտութեան եւ սրբութեան, ժամանակին Բիւզանդեան Հայրապետը զանազան եկեղեցական պատուոյ տիտղոսներ տուաւ եւ կոչեց [illegible]: Ս. Մեսրոպ ալ նոյնը աւանդեց իր աշխի թարգմանիչ աշակերտներուն եւ այսպէս մի բոտ մօռէ մինչեւ առ մեզ եկաւ հասաւ այս [illegible] կամ Ծայրագոյն աստիճանը: (Տար.)

[*] Շատ անգամներ Պատրիարքարանին առանձնական Աղօթատեղին մէջ նախընթաց իրիկունը ծայրագոնութիւն կուտար եւ հետեւեալ առաւօտ եպիսկոպոսական օծում կը կատարէր եկեղեցին:

[*] Մէճմուայի մէջ հրատարակածս հոս ընդարձակօրէն ամփոփուած եմ կրկնել եւ յայտնի խօսիլ, քանի որ հոն ինչ ինչ դիւրազգածութիւններ յարգելու համար շատ գաղափարներ զոհելու դատապարտուած էի:

[**] Օրինակ. Կեսարիոյ արքի մեզուաջան Առաջնորդը, որ եպիսկոպոսանալէ վերջ ծայրագոնութեան աստիճանն ընդունեց Ս.Ծնն. Օրմանեան Սրբազանէն: Զեղծում է այդ, կրնայ մէկն առարկել. այո՛, բայց առարկողը պէտք է ապացուցանէ որ այս նկատմամբ առհմային եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը յիրաւի զեղծմանց շարք մ'եղած է: Զրի խօսք պատճառաբանութիւն չէ:

[*] «Ցայտ է զի ինքն ընկալաւ զԱստիճանն՝ յՈրոտնեցւոյն եւ սա յԵսայեայ Նշեցւոյ» կը գրէ առհմային եկեղեցական գիտութեան քաջահմուտ վարդապետ մը:

ԿՈՉ ՄԸ
ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

Այս ամառ էր Գեր. Տրդատ եպիսկոպոս իր պաշտօնավայրը վերադառնալու առթիւ Մանկաս հանդիպած եւ քանի մը շաբաթ հոն մնացած էր իր ազգականներուն: Հնասէր եպիսկոպոսին այցելութեան պահուն, խօսակցութեան մէջ յայտնեց թէ մտադիր էր պատրաստելու Հայ գաւառներու պատմութիւնը: Գաղափարը ազնիւ եւ միանգամայն կարի բեղմնաւոր էր: Բայց երբ առաջարկութեանս վրայ պարզեց թէ ինչ ծրագրով պիտի պատրաստէր այդ դժուարին աշխատութիւնը, փարանումը կամ յոռետեսութիւնը պատեց զիս: Կեսարիոյ Առաջնորդարանին մէջ նստած՝ ուրիշ Արդէոսի ձիւնապատ գագաթէն անդին բան մը չի տեսնուիր, պատրաստե՞լ հայ գաւառներու կենսագրութիւնը, «դժուարին բարբառեցար» սիրեցեա՛լ Սրբազան:

Առաջադրուած աշխատութիւնը այնքան երկարօրէ պարագաներու եւ խրթնամիտ պայմաններու կը կարօտի որ այն ատեն միայն վաւերական ու ճշգրիտ ըլլալու հանգամանքը պիտի ստանայ այն, երբ տեղին վրայ հարկ եղած պայմաններով ու պատրաստութեամբ կատարուած ըլլալու առաւելութիւնն ունենայ: Վասն զի այդ աշխատութիւնը պիտի չըլլայ լոկ պատուելիներու հին տիպարն ու կեանքը վերակենդանացնող եւ զուարճալի ժամանցի հատոր մը կազմող կենսագրական ծանօթութիւններու ամփոփում մը, այլ աւելի իրական, աւելի լուրջ դեր մը պիտի կատարէ ան: Հոն պատկերացած պիտի գտնենք Հայ գիւղերու կեանքը անցեալին մէջ, հետեւաբար ան պիտի ըլլայ մեր մտաւորական զարգացման պատմութիւնը, ընդարձակ [illegible] մը ուր պիտի գտնուին այլազան բեկբեկումներով մեր մտաւորական կեանքին դիմայեղումները (phase):

Այսպիսի աշխատութիւն մը խօսք ոչ միայն մատենագրութեան պանթէոնին մէջ պիտի գրաւէր պատուաւոր տեղ մը, այլ նաեւ Թանկագին ծառայութիւն մը պիտի ըլլար ժամանակակից Հայ մտքին յաջորդական զարգացումներուն պատմական եւ իմաստասիրական ուսումնասիրութեան վերաբերութեամբ, վասն զի սոյց է թէ քաղաքակրթութեան մէջ մանուկներ ենք տակաւին, եւ արեւելեան ու արեւմտեան Հայերուն մէջ անոնք որ իբր գրագէտ կամ հրապարակագիր տիրական հեղինակութիւն մը վայելած եւ կամ նոյն իսկ յոբելեանի մը փառաւոր մեծարանքներով խնկարկուած են, Շահազիզեանց, Պաշալեանց, Սրուանձտեան, Մամուրեան, Իւթիւճեան եւն. ամէնքն ալ դասատուներ եղած են։ Բուն իսկ գրականութեամբ զբաղող ու գնահատելի արդիւնք եւ աւելական յիշատակ մը թողող ոչ-դասատու գրական անձնաւորութիւններ հազուագիւտ եղած են մեր մէջ։

Ուրեմն սոյց ըլլալով թէ Հայ դասատուներու կեանքը ներկայացնող աշխատասիրութիւն մը պիտի ըլլար արդէն նոյն իսկ մեր իմացական զարգացման տարեգիրքը կամ ժամանակակից Հայ քաղաքակրթութեան պատմութեան ամէնէն կարեւոր էջը, խնդիր է թէ ինչպիսի ծրագրով մը կրնանք յաջողիլ մեր առաջադրած նպատակին մէջ։ Աշխատութիւնները հիմնուելու են այնպիսի լարախախներու վրայ եւ այնպիսի ճարտար ձեւքերով, որպէսզի անձկոտ երիտասարդները՝ անանձնական վիճմանը մը յուսախաբ չըլլան մեր։ Արդէն վերը անցողակի ըսինք թէ այդպիսի աշխատութիւններ իրենց տեղին վրայ կատարուելով առանձին՝ ապա հրապարակ հանուելու են, աւելի ձեռնհասներու կողմէն դատաւորուելու եւ ամփոփուելու համար։ Այսպիսի գործի մը համար Հայ ուսուցիչները ընդհանրապէս ամէնէն յարմար անձերն են եւ իրենց աշխատութեան եղանակը որոշելու համար հետեւեալ պարզ ծրագիրը կ'առաջարկեմ, առաջարկածներու մանրամասնութիւնը իրենց թողլով։

1. Անգիր (գիւղին կամ քաղքին ծերերէն) կամ գրաւոր (վարչական ժողովներու տոմարներէն) աւանդութիւնները ընտելանալով մեր գլխաւոր առաջնորդները պիտի ըլլան։ Նախ խնամով եւ ժամանակագրական կարգով կազմել մեր քաղքին կամ գիւղին դասատուներուն պատմութիւնը. հոգ չէ թէ երբեմն անոնց անուները պիտի խուսափին մեր ծանօթութեան ասպարէզէն եւ պիտի մնան մութի մէջ։ Պատրաստել անոնց կենսագրութիւնը սոյց թուականներու եւ վաւերական պարագաներու մանրակրկիտ հետազօտութիւններով։

2. Կենսագրութեանց վերջ նկարագրել զայն իբր պաշտօնեայ իր դպրոցին մէջ, իր հետեւած ուղղութիւնը դաստիարակութեան եւ կարգապահութեան (discipline) մէջ, եւ աշակերտներուն վրայ ունեցած ազդեցութիւնը։

3. Դասակարգել զանի իբր ընկերային անհատ մը. կարծիքները ու յատկանշական կողմերով ցուցնել իր բարոյական նկարագիրը եւ իր միջավայրին մէջ ունեցած ազդեցութեան սահմանը։

* * *

Իմ վերջին խօսքս, ձեռնարկենք փութով, ամէն'ւ Հայ պաշտօնակիցներս, այս գործին, եւ չեմ կարծեր որ ապագային գժգոհ մնալու անախորժ զգացումը ունենանք։

Մանիսա Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆԷ եկած վերջին մանուածները կը հաստատեն թէ Լորտ Մեթուէնի զօրաբաժինին կացութիւնը շատ տագնապալից է։ Պատերազմական նախարարութիւնը կը շարունակէ իր լռման լռութիւնը, եւ վաւերական տեղեկութիւններ կը շարունակէ պաշտօնական … իրենց հրատարակելը. Միւս կողմէ կամաւորներ ալ ժողվելու ձեռնարկած է։ Պաշարեալ քաղաքներէն լուր չկայ։ Լէտիսմիթի եւ Քիմպըրլիի օգնութեան գացող անգլ. զօրաբաժինները անյաջողութեան դատապարտուած են։ Եթէ իրաց կացութիւնը այսպէս անտարբեր շարունակէ, այդ երկու քաղաքներուն խափանումը վճռուած կրնայ համարուիլ։ Պօէրներն ալ անդադար կը շարունակեն իրենց յառաջացման դիրքերն ամրացնել։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՌԻՕԶՕՐ

Ամբողջ անգլ. բանակին մէջ մեծ յուսահատութիւն է զօրավար Ռուօզօրի կորուստը։ Վերջին տարիներուն գրեթէ բոլոր պատերազմներուն մէջ գտնուած է, ամենատական զօրքի ամէնէն զուարթ տիպարն էր։ Սիկոմնիոյ մէջ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր երբեմն հոգատարն։ Նոյն իսկ երբեմն ախոյեան ներկայացաւ Կլատսթընի, խորհրդարանի ընտրութեանց միջոցին, եւ թէեւ յաղթուեցաւ, բայց Կլատսթընի պէս մարդու մը ախոյեան հանդիսանալը դարձեալ յաղթանակ մ'էր իրեն համար։ Իր հրամանատարութեան ներքեւ ծառայողներուն ամէնքն ալ կը վկայեն թէ ինչպէս մեծ արիութիւն ունէր իրենց վրայ, թէ ինչպէս կը ներշնչէր իր անձին օրինակով։ Շատ փայլուն առեղծուած մ'էր նաեւ, իր ոճ եւ է դասը պաշտպանելու համար ցոյց տուած ակնածանքի եւ… ուանը զինուորական ասպարէզին մէջ ցոյց տուած եռանդին կը հաւասարէր։ Այս վերջին ամիսներուս շարունակ կը զբաղէր ընդօրինակելու Կլատսթընի ճառերը, զորս շարունակ կը կրէր գրպանին մէջ։ Կը հաւաքէր, կը բաղդատէր եւ կը պատրաստուէր անոնց մէկ քանիին հերքումը տալու։ Շատ հաւանական էր որ երեսփոխան ըլլար, բայց աւելի կը սիրէր զօրավարի մը հրամայել։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Քրայց Զայրունի Հնդկաստանի մէջ անգլ. պետութեան վրայ տուած յարձակման մը նշաններ կը տեսնէ. «Հնդկաստանի բնիկները, կ'ըսէ, հիմա կրնան ըսել թէ անգլիական զէնքերն անպարտելի են, կամ կարող են երկարատեւ ընդդիմութիւն ընել ամէն յարձակման։ Սովորական ժամանակի մէջ Անգլիա Հնդկաստանի մէջ 73,000 սպիտակամորթ զինուոր միայն ունի. արդ, այս զինուորներէն մեծ մաս մը հարաւային Ափրիկէ ղրկուեցան։ Հնդիկները, որքան որ իրենց տէրերուն կողմէ երկչոտ կ'ենթադրուին, կրնան առաջնորդուիլ սաք երեւալու, մանաւանդ եթէ խորհին որ իրենց անգլիական տէրերուն դէմ, մէկի դէմ հազար հոգի են իրենք։ Հնդկաստանի մէջ Անգլիոյ կացութիւնը, կը վերջացնէ զերման թերթը, անտանելի պիտի ըլլայ այն օրէն սկսեալ, երբ ոչ եւ է եւրոպական պետութիւն մը մտքէն անցնել չհանդուրժել Անգլիոյ արդի դժուարութիւններն Ափրիկէի մէջ։ Եւ թէ Հարաւ-Ափրիկեան պատերազմին երկարի, Հնդկաստանի մէջ անգլիական պետութեան հաստատութիւնը Ռուսիոյ բանի կամեցողութենէն միայն կախում պիտի ունենայ։»

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Նիւ Եորք Հէրըլտ կ'ամփոփէ ամերիկեան գլխաւոր օրաթերթերուն կարծիքը Հարաւափրիկեան պատերազմին նկատմամբ։ Կարծիքները բոլորովին Պօէրներուն նպաստաւոր են։ Իվնինկ Բօստ կը խորհի թէ Անգլիոյ կրած անպատիւ կորուստները ժամանակ մը պիտի հանդարտեցնեն Ճէնկօներուն ծարաւը։ Ուրիշը կ'ըսէ թէ ոչ ոք կրնայ նախատեսել թէ ինչպէս պիտի վերջանայ այս պատերազմ, բայց այժմէն իսկ կարելի է ըսել թէ փառքը Պօէրներուն կողմն է։ Դրիպիւն կը հաստատէ թէ Անգլիա հասած է ա'յն անխուսափելի հեւատանքին, որ արդիւնքն է իր ծայրայեղ յանձնապաստանութեան։ Ամերիկեան Թայմզ կը քննադատէ Չէմպըրլէնի քաղաքականութիւնն եւ կը հաստատէ թէ Թիւմպըլի եւ Սէսիլ Ռոտսի գերիշխանութեան անհագին ազդեցութիւն տալ պիտի ըլլան հարաւային Ափրիկէի եւ Եւրոպայի մէջ։ Սըն եւ Իվնինկ Դէյլէկրամ անգլիական զօրաց վրայ արեւորութիւն չեն տեսներ, եւ մասնաւորապէս կ'ըսեն անոնց կրթութեան անբաւականութիւնը։ Բէյն Լիտըր (Բէյվլընտ) կը գովէ Անգլիոյ մէջ Չէմպըրլէնի դէմ կարծեաց շարժումը։ Լիտըր կ'ընդունի թէ ամէնուն անձամբ հոլատական … անուանք են որք կը կատէն իրենց … արդարութեան վրայ հաւատք ունենալով։ Րիքորտ (Դաոդլն) կը խորհի թէ Ամերիկացիք իրաւ. ազգական Անգլիացւոց, պարտաւոր էին տեսն ալ որ գործերնին խաղաղութեամբ կարգադրեն Պօէրներուն հետ։ Րիքորտ եւ Թայմզ (Ֆիլատէլֆիա) կը պարծանան որ Անգլիա կաւելէ առաջ չկրցաւ հասկնալ Թշնամիին զօրութեան չափը։ Հէրըլտ (Պալթիմոր) կը հաստատէ թէ Մեծն Բրիտանիոյ զինուորական ազդեցութիւնը նման չունենալու ձախողութիւն մը կրեց։ Տէմօքրաթ եւ Ասվըրթայզըր (Ռօչէսթըր) կը խօսին Պօէրներուն զինուորական ընթացքին վրայ, կը գովեն նաեւ Անգլիացի սպաներուն յանդգնութիւնը, որով կը յարձակին Պօէրներուն վրայ այս վերջիններու ընտրած դիրքերուն մէջ։ Տէյլի Արկիւս (Բոսթըն) կը կարծէ թէ հաւանական է որ Պօէրք տիրեն Նաթալի։ Իվնինկ Աստըրթայզըր (Բոսթըն) կը զարմանայ որ Անգլիացիք չեն հասկնար երբ յաղթուին։ Իվնինկ Էքսբրէս (Բոսթըն) կը յայտնէ թէ զէնքերն արգելք խառնուելով ըլլալ պիտի սովրեցնեն Չէմպըրլէնի։ Ուըրլտ Հէրըլտ կը հաստատէ թէ անգլիական հասարակութիւնը կ'սկսի կարծել թէ Թրանսվալի սահմանները պիտի չբաւեն զօրել պատերազմին ծախքերը։ Պի (Օմահա), թէեւ անգլիասէր, կը ծանուցանէ թէ մեծ միթինկ մը պիտի գումարէ ի նպաստ Պօէրներուն։ Օպզըրվըր (Րալէֆ) կը յայտարարէ թէ Պօէրք յարգանքի արժանի են իրենց զինուորական քաջութեամբ։ Սթէյթըն կ'ընդունի թէ իր երկրին անկախութեան համար պատերազմող ձեռքն երբեք զինուոր կ'ըլլայ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՓԻԼԻՓՓԻՆԵԱՆՑ ՄԷՋ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ Ի ԲԱՐԵՅՈՅՍ.—Զօր. Օդիսի կողմէ ամերիկեան կառավարութեան հաղորդուած վերջին հեռագրալուրէն գատեւ, Ամերիկացիք սկսած են Լուզօն կղզիին մէջ իրենց գործը անանել ուզածնուն պէս. Ակինալտօ դեռ մէջտեղ եղած չէ, պաշտպանած է, բայց ապստամբներուն կեանքն ու հոգին եղող ուրիշ պետ մը գերի բռնուած է Ամերիկացիներէն։ «Մինչեւ հոս շատ աղէկ, կ'ըսէ Թայմզ, եւ կը մաղթենք որ մեր ազգակիցք երջանիկ վախճան մը տան իրենց կրած նեղութիւններուն։ Բայց ժամանակ է հիմա խորհելու թէ Ամերիկացիք որքան նեղուեցան մինչեւ որ այս արդիւնքն առաջ բերին։ Ամերիկացիք Փիլիփփինեանց մէջ ունին գրեթէ ա'յնքան զինուոր որքան մեզ ունինք ի Բարեյոյս։ Անոնք շարունակ օգնական զօրք կը ղրկեն այն կողմերը՝ Սպանիոյ հետ հաշտութիւն կնքուելէն ի վեր, եւ նոյն իսկ անկէ ալ առաջ, եւ այս ամէնը կ'ընեն՝ նուաճելու համար կէս քաղաքակիրթ ժողովրդոյ խուժան մը։ Երբ ամէն բան լմննայ, Ամերիկացիք պիտի մտնեն իրենց քաշած նեղութիւնները, եւ վախճանը միայն պիտի գիտնան։ Իսկ մեզ՝ որ առաւելին վախճանէն հեռի ենք, աղէկ կ'ընենք որ շատ չնախապաշարուինք եւ գործին վախճանին աչքի առջեւ ունենանք շարունակ։

«Շատ ձանձրալի կ'ըլլան պատերազմներն ա'յնպիսի երկիրներու մէջ, որոց պաշտպանք կրնան գանել տառատօրէն նպաստաւոր դիրքեր։ Ռուսիա կրնայ տակաւին յիշել—եթէ մեր ձախորդութեանց վրայ ուրախանալէն ժամանակ գանէ . . .—ինչպէս ամբողջ դար մը մեծագոյն մասն անցուց մինչեւ որ Կովկասեան ցեղերը նուաճեց բոլորովին։ Ֆրանսա եւ անոնց… կը մէջէ թէ ինչեր քաշեց մինչեւ որ սաւգին տեղ բռնէ Թոնքինի եւ Մատակասքարի մէջ։ Յարգավեծար Հոլանտացիք—որք հիմակ շատ կը համակրին իրենց ազգակից Պօէրներուն—երբեք չեն յաջողած Ճավայի Մալայեանց հետ հաշտ ապրիլ, եւ մերթ ընդ մերթ այդ անհաշտութեան յեղեղեան անախորժ պարագաներ կը պատահին։ Այսպիսի նկատումներ կրնան փառաւոր ըլլալ՝ ուզած կողմէ պատերազմ մը չերթալու, բայց կրնան նաեւ փառաւոր ըլլալ շարունակելու որ մէկ օրուան մէջ կարելի է մեծ փոփոխութիւններ ընել աշխարհի մէկ մասին մէջ։»

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԸ. — Կը յիշէք անշուշտ Դեմոսթենէսի պատմութիւնը։ Մեծանուն ճարտասանը թոթով էր իր մանկութեան ատեն, բայց իրեն հաստատամիտ փորձերով մը յամառութեամբ փոքր քարեր կ'առնէր կը լեցնէր, եւ ծովեզերք երթալով կը ճառէր կը կանչէր ալիքներուն շառաչիւնին հետ կը մրցէր։ Այսպիսի փորձութեամբ յաջողեցաւ, կ'ըսեն, իր լեզուի թերութիւնն ուղղել։ Տարօրինակ Ամերիկացի մ'ալ Սոլոմոն Ռօզընֆելտ, Բէնսիլվանիոյ նահանգէն, անցեալ տարուայ Սեպտ. 4էն ի վեր շարունակ իր բերանին մէջ կը պահէ 25 անգամ արժող դրամ մը։ 10 տարի առաջ գրեր է թէ այդ դրամը տարի մը ամբողջ բերանը պիտի պահէր, առանց վայրկեան մը դուրս հանելու զայն, կերած, խմած կամ քնացած ժամանակ։ Եւ իրաւ ալ պահեց զայն մին ձախ կողմի ակռաներուն դէմ։ Ռօզըն կը խոստովանի թէ առաջին օրերուն նեղութիւն կրեց, մանաւանդ ճաշի ժամանակ, բայց հիմա վարժուած է։ Արդէն ուրիշ դրամներու մէջ ալ յաջողած է։ Աստուած խելք տայ։

ՌՈՒՍԻԱ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ.— Ինչ որ ալ ըսուի, կ'երեւի թէ Սպանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ գաղտնի համաձայնութիւն մը կայ, ո'չ թէ Սէօթայի (հին հրեւ. Կեուտա) նաւահանգստին՝ այլ աւելի փոքր նաւահանգիստ մը համար, զոր Սպանիա պիտի ծախէ Ռուսիոյ։ Այս վերջինը նախ ածուխի կայան մը պիտի հաստատէ հոն, եւ ապա կամաց կամաց եւ աստիճանաբար կարեւոր զինուրք մը պիտի վերածէ։

ԴՈՆԱՐԴՈՅ ՎԻՊԱՍԱՆ.—Բեգերապուրկէ կը հեռագրեն. — «Հռչակաւոր վիպասանին վիճակը քիչ մը բարւոքած է։ Ազնուագ խիթքերէն ուղղի բժիշկներն ընդհանուր ուշադրութիւնն կը վախնային, որովհետեւ Դոլստոյ արդէն տարիներէ ի վեր լռել յամառ բուսակեր մ'եղած է (մեր բանտակր Մրրզրեանին պէս)։ Թէեւ անկողին ինկած, բայց Դոլստոյ չէ դադրած աշխատելէ։ Իր հարսը, Օլկա կոմսուհին, իրեն կը կարդայ իր երկասիրութեան, Ցուրերէն…, վերջին մասին փորձերը։ Իր քուրը, Դատրիանա Սուխօգին կոմսուհին, որ վերջերս ամուսնացաւ, Վիէննայէ Մոսկուա պիտի երթայ իր հօրն այցելելու։

ՓԻԼԻՓՓԻՆԵԱՆՑ ԱՊԱԳԱՆ.—Ամերիկայի գնդապետ Մարչ լեռներուն մէջ կը հալածէ Ակինալտօի որ քանի մը հոգի եւ երեք կիներ միայն ունի եղեր իրեն հետ։ Ենթիններ պաշտպանելով կը տանին կիները։ Զօր. Բիլար զլխէն զարնուելով մեռեր է, եւ Զօր. Թօնէլլիոն վեց սպաներով Բագուկան դաւառը գացեր է։ Փիլիփփինեանց նոյն դաւառի հրամանատար Զօր. Դիրանիօ անձնատուր եղեր է ամերիկեան Նիւարք զրահաւորին նաւապետ Մաքքալլիի, որ նոյն դաւառին կառավարիչ անուանուեր է զային։ Բայց դեռ քանի մը օր առաջ Ամերիկացւոց դիրքը շատ խախտուն կը ներկայանար Փիլիփփինեանց մէջ, նոյն իսկ ամերիկեան օրաթերթերուն կողմէ։ Հիմա ինչպէս կ'ըլլայ որ գործն ա'յնքան շուտ փոխուեր է։ 20-30,000 Փիլիփփինեանց բանակն ինչպէս յանկարծ չքացաւ։ Իրաւցէ՞ք դժուար է հեռուէն դատաստան ընել, կ'ըսէ Թան։

—Ամերիկեան Ծերակուտին մէջ Միսիսիփի նահանգին ժողովրդային ներկայացուցիչ Ուիլիըմս օրինագիծ մը ներկայացուց ի նպաստ Փիլիփփինեանց անկախութեան։ Ժողովրդային կառավարութեան (Տէմոքրատ) բոլոր պետերն համաձայնած էին նախապէս այս օրինագծին վրայ, որ կ'ըսէ թէ Միացեալ Նահանգաց դիտաւորութիւնն է ճանչնալ Փիլիփփինեանց անկախութիւնն եւ ամերիկեան զօրքերն ետ կանչել արքիպեղագոսէն, պայմանաւ որ անկախ կառավարութիւնը վճարէ 20 միլիոն տոլարի գումարը զոր Միացեալ Նահանգները վճարեցին Սպանիոյ իբրեւ գին Փիլիփփինեանց, խոստանայ Ամերիկեան կառավարութեան … ածուխի կայան մը, եւ Փիլիփփինեան բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ ազատ մուտք շնորհէ Ամերիկացւոց։ Օրինագիծը կ'աւելցնէ թէ Միացեալ Նահանգները պատրաստ են Փիլիփփինները պաշտպանել օտար յարձակմանց դէմ ամբողջ տասն տարի։ Այս միջոցին Փիլիփփինեանց արտաքին գործոց վարչութիւնը պիտի ենթարկուի Միացեալ Նահանգաց հսկողութեան։

Հաւանական չէ որ այս առաջարկութիւն մեծամասնութիւն շահի, բայց կրնայ զանէ Ամերիկեան կառավարութեան գործը դժուարացնելու։ Ասոր համար կարելի չանեւ մը եղաւ փիլիփփինեանց մէջ Ամերիկեան զինուոց վճռական յաղթութիւն մը ձեռք բերել՝ Ծերակուտին վրայ ազդեցութիւն առաջ բերելու նպատակաւ։ Զօր. Օդիս կը ծանուցանէ թէ 1,800 Սպանիացի գերիներ Մանիլա հասած են, եւ 2,000 ալ կ'սպասուին։ 1,300 գերիներ նաեւ դրուած են Սպանիա երթալու համար։ Ի մօտոյ բոլոր սպանիացի գերիք ազատ պիտի արձակուին։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Ծերակուտական Մորկան օրինագիծ մը ներկայացուց՝ որուն համեմատ կ'արգիլուի դանագան Սէնաթքաներու՝ Մ. Նահանգաց մէջ վաճառականութեան կամ ապրանքներու փոխադրութեան մենաշնորհը։ Այս մենաշնորհ պատճառ կ'ըլլայ մեծ փոփոխութեան գիներուն բարձրացման, եւ մեծ վնաս կը պատճառէ փոքր վաճառականներուն կամ արտադրիչներուն։

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Աթէնքէ կը ծանուցուի թէ պատերազմական նախարար Մ. Թամանենտրոս առաջարկել կուսակցութեան վերակազմութեան ծրագիրը, զոր պահամատանց Թեսաղիային ի սահման բարեխոսած էր ի Գերմանիա բրած վերջին ճամբորդութենէն ետք։ Ծրագիրը պիտի բաժնուի երեսփոխաններուն։ Աթէնքէ կը ծանուցուի նաեւ թէ Պիրէոս-Լարիսայի երկաթուղւոյ շինութեան վերաբերեալ բանակցութիւնք աւարտելու մօտ են, եւ Ֆրանս. Գամպինեօ ընկերութիւնն է որ գծին շինութիւնը պիտի ստանձնէ, մինչեւ Բարիզեան։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Սոֆիայէ Դեկտ. 11 թուով կը հեռագրեն թէ Սոպրանիէի մէջ ելմտացոյցի վիճաբանութեան պահուն, ելմտական նախարար Մ. Թէնէֆ պարզեր է երկրին ելմտական կացութիւնը, եւ յայտարարեր է թէ կառավարութիւնը, տասանորդի դրութիւնը նկատմամբ ըլլալով, կը յուսայ թէ կալուածական տուրք հասոյթը 28½ միլիոն Ֆր. պիտի կրնայ հասցնել, մինչդեռ նախորդ դրութեան օրով 19 միլիոն Ֆր. հազիւ կ'ըլլար։ Այս յաւելումն եւ վարչական ամէն ծխակումներ մէջ գործադրուելիք խնայողութիւնք ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը պիտի վերահաստատեն։

—Պուլկար կառավարութիւնն որոշեր է ընդունիլ փոխառութեան Սէնտիքային առաջարկը, որ է 5% տոկոսաւոր 25 միլիոնի փոխառութիւնը 85% գնով շրջաբերութեան հանել, 5 տարիէն վճարուելու պայմանաւ։ Այս 25 միլիոնի անուանական գումարով է որ պիտի վճարուին Ցանուարի եւ Փետրուարի կարօնները։

—Բեգերապուրկի պալատ բարեգործական ընկերութեան պաշտպանութեան, եւ Բէլման միւթասարըֆին նախագահութեան ներքեւ Սոֆիայի մէջ հիմնուած պալատ բարեգործական ընկերութիւնն որոշեր է Պուլկար երիտասարդներ ղրկել Ռուսիա, որպէս զի իրենց ուսումը կատարելագործեն ռուսական բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ։ Ասկէց զատ պիտի բարեխօսէ ռուս ընկերութեան քով, որպէս զի նպաստէ Պուլկարիոյ մէջ եկեղեցիներ, վանքեր, եւ մարդասիրական հաստատութիւններ հիմնելու համար։

ԶԵԿՈՅՑ

Ինչպէս մեր բարեկամաց անշուշտ արդեն գուշակած են, մեր թերթին խմբագրական մարմինը վերակազմած էր երկու ծանօթ եւ կարող հրապարակագիրներու, Տիար Բիւզանդ Մ. Փօզաճեանի եւ Տիար Երուանդ Տ. Անդրէասեանի աշխատակցութիւնն ալ ստանձնելով։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Այսօր, կէսօրէն ետք, Ս. Պատրիարք Հայրը Գալաթիոյ խորհրդարանն բերելով Խառն ժողովին պիտի նախագահէ։ Խառն ժողովն իր այսօրուան նիստին մէջ պիտի կարդայ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան եղանակին վերաբերող պաշտօնագիրն եւ նոյն ընտրութեան նկատմամբ տալէ առաջ կատարած խորհրդակցութեանց արձանագրութիւնը։ Այնուհետեւ Խառն ժողովը պիտի զբաղի նաեւ առաջնորդական խնդիրներով։

—Նոյ. 28ին Խառն ժողով մը գումարուեցաւ Ասպարզայի մէջ։ Մեր Ասպարզայի թղթակիցը կը գրէ թէ Խառն ժողովի այդ նիստին մէջ որոշուած է չգիտցած աղօթքը չ'ընել։

ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Տրապիզոնէ կը գրեն մեզ.— Կեանքի ինչ հակադրութիւններ։ Մի քանի օր առաջ ձիւնն ու բուքն իրենց հետ բերած էին մեռելութիւն մը. ամէն ոք՝ անհամբեր աներեւոյթ՝ կրակարանին չորս դին կծկտած, տխրութեամբ դուրսը կը դիտէր։ Այսօր, աշնանային պարզ օր մը, բոլորովին ջինջ երկինք մը ամենուն գլխին վրայ զուարթութիւն մը նկարած են։ Կեանքը կը զեռայ ամէն կողմ. մարդիկ ձիւնը, մանչուկ մեր տխրութիւնը։ Դժբախտաբար մի քանի օրէն պիտի ունենանք դարձեալ նոյն տարաձայնցուցիչ օդը. այդ պարագային՝ Տրապիզոնցիին համար պատրաստութիւն մը չէ՞ արդեօք մտածել այն կարգ մը դժբախտներուն վրայ, որոնք այսօր խանութներու ու վանքի սենեակներուն մէջ լեցուն ապրիլ՝ թշուառ խորերու վրայ լքուած են, զուրկ մաքուր օդէ ու սնունդէ։ Մինչեւ այսօր, դժբախտաբար չգանուեցաւ որեւէ մէկ անձ մը որ մտածէր համակրութիւն մը ընել այդ դժբախտներուն համար, ու անոնց ապրուստը քանի մը ամսուան համար ապահովէր։ Բայց Տրապիզոնցիին հո՞գն է արդեօք. ան ունի իրեն յատուկ մտածումները. թղթախաղը ազդ ըլլայ, անհագին ծաւալ առնուած մոլութիւն մը որ կարող է ամէն ամենախոհեմ մարդն ալ։ Դանէ քաղաքիս մէջ հաստատուած դասատուները մտածելին այդ բանը իրենց որ աւելի մօտէն կը ճանչնան իրենց հայրենակիցներուն զրկանքը վիճակը, սակայն ոչ այս, ոչ այն։ Ցաւով կը ալսոնք որ Տրապիզոնցին սթափի իր թմրած վիճակէն ու մտածէ թէ ինք միայն իրեն համար չէ։

—Հասարակութեան վրայ նոյն անտարբերութիւնը չի տեսնուիր սակայն երբ խնդիրը դպրոցներուն վրայ է. կը զուրգուրայ կրթական յարկին վրայ, ամէն զոհողութիւն կ'ընէ, կուսայ ինչ որ ունի։ Ա.

հագին ճիգերով կը պահէ այս տարի իր վարժարանը, որ 200 ոսկւոյ պատկառելի պիւտճէ մը ունի։ Վերջերս գաւառ. վարչութիւնը օգնութ քաղեց Օսմ. Բժառերական խմբին ներկայութեննէն եւ ի նպաստ վարժարաններուն ներկայացում մը կազմակերպեց. ներկայացումը շատ յաջող անցաւ եւ այս բնական էր, երբ նկատենք թէ Ալիքսանեան էֆ.ի եւ տիկին Հէքիմեանի նման ծանօթ գերասաններ կը մասնակցէին խաղին։ Ներկայացումը նիւթական տեսակէտով ալ բաւական արդիւնաւոր եղաւ։

—Կէլիպօլուէ կը գրեն մեզ.

Կէլիպօլը՝ ասկէ 20-22 տարի առաջ — այն ատեն երբ տակաւին Տէօպ-Աղաճի երկաթուղիի գիծը շինուած չէր—կ'ըսեն թէ ունի եղեր շատ փայլուն վաճառականութիւն, քանի որ սրտածութիւններու գլխաւոր դուռ մըն է եղեր։ Բայց իր փայլունութիւնը հետզհետէ նսեմացած է ու եթէ այսօր շրջակայ շատ մը քաղաքներէ աւելի լաւ տնտեսական վիճակի մէջ կը գտնուի, այն ալ իր անգլին ու գիրքին միայն կը պարտի։

Հոս Հայերն ունին 200 տունի մօտ գաղթականութիւն. իրենց նախահայրն եղած են Կամախէ հոս եկող 8—10 խեղճ ընտանիքներ։

Ունին Ս. Թորոս եկեղեցի մը երկու քահանայով։ Ցարակից պարտէզին մէջ կը գտնուի մանչերու Ս. Լուսաւորչեան վարժարանի նոր սիրուն շէնքը որ ընդարձակ սրահ մը ունի եւ մէկ դասարան։ Հոս կը յաճախեն 45-50 աշակերտներ, ասոնք երկու ուսուցիչ ունին։ Ասկէ երկու ամիս առաջ, այն ատեն երբ տակաւին աղջի ուսուցիչներն եկած չէին, մաս մը ծնողներ քաշեցին առին իրենց զաւակները մայրենի վարժարանէն, ու փաէտներուն ձեռքն յանձնեցին անոնց կրթութեան գործը։ Ջերկարաբանելու համար սոսչափ միայն ըսեմ թէ այդ տղեկներն որ ֆրանսական դպրոցը կը յաճախեն, իրենց մայրենի լեզունին անգամ չենք չնորհք խօսիլ չեն գիտեր . . . ասիկա մեկուն հոգը չէ։ Վարժարանի վիճակին համար բան մը չենք կրնար ըսել առ այժմ քանի որ տակաւին նոր եկած են ուսուցիչները։

Քանի՛ ուրախալի ու չնորհաւորելի գործ մը պիտի ըլլար եթէ Կէլիպօլցին քիչ մըն ալ իգական սեռի կրթութեան ու դաստիարակութեան հոգ տանէր։ Պզտիկ զոհողութի՛ւն մըն ալ՝ ընկերացած պէտքին գիտակցութեան, եւ ահա կ'ունենանք մեր աղջկանց վարժարանին մէջ կարող ուսուցչուհի մը, ու կ'ազատինք մեր աղջիկներուն «Անկանիմք առաջի քո» եւ «Հաւատով խոստովանիմ»ի պէս աղօթքներ սորվեցնելու ստիպումէն։ Հոս, առ ի չգոյէ կանոնաւոր վարժարանի, ծնողքներն են որ ստիպուած են իրենց աղջիկներուն այբուբէն սորվեցնել։

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋԸ

Սոփ Տ. Միրտիչ Կաթողիկոսին ժառանգորդներու յարուցած խնդիրը հետզհետէ մտահոգութիւն պատճառել սկսած է Ազգ. Պատրիարքարանի չուրջը գտնուող խրադեկ անձանց։ Թէեւ իրաւունքի դէմ իրաւունք չի կրնար ըլլալ բռնած է, բայց ինչո՞ւ ի սկզբան թոյլ չտրմինք, եւ յետոյ խնդիրը մեծնալուն պատճառ մըլլալ հանենք։

Ո՛վ է արդ պատասխանատուն։

Սոփ կաթողիկոսարա՞նը թէ Ազգ. Պատրիարքարանը։ Թո՛ղ Ազգ. Վարչութիւնը մտածէ։

Կիլիկիոյ հանգուցեալ Կաթողիկոսին կարծեցեալ ժառանգորդները, Գրիգոր եւ Ցակոբ աղաները, ըսել Պէհէզնիցի, կ'ըսեն թէ իրենք Սոփ հանգուցեալ Միրտիչ Կաթողիկոսին եղբօրորդիներն են։ Հետաքրքրուեցանք իմանալ թէ մինչդեռ Միրտիչ Կաթողիկոս՝ Բէյթուրեան կամ Գիրմանիկեան անունը կը կրէր, ինչո՞ւ համար անոր [illegible] Գույումճեան կը յորջորջուին։

Պատասխանեցաւ մեզ թէ առաջները թէեւ ասոնք ալ Բէյթուրեան կը կոչուին եղեր, բայց յետոյ փոխեր են եւ թէ Գրիգոր ու Ցակոբ աղաներու հայրն արհեստով ոսկերիչ է եղեր. ուստի այս պարագայէն օգտուելով, իրենց մականունն ալ փոխեր են։ Հիմակ այդ մարդիկը մեծ փառահեղութիւն կը ներշնչեն՝ ծանուցեալ դասն ամէն կերպով չահած ըլլալնուն համար։ Ուստի մեծ խղճահարութեամբ ինքնաբերաբար տրամադրուեր են որ փախճանեալ Կաթողիկոսէն ինչ որ ժառանգեն, չարժուն թէ անչարժ գոյք, անոր մէկ երրորդ մասով դպրոց մը հիմնեն իրենց ծննդավայրին Պէհէզնի մէջ, եւ այդ դպրոցին անունն ալ հանգուցեալ Միրտիչ Կաթողիկոսին անուամբ կնքել։

—Հապա ո՞վ պիտի քննէ իմանայ Աղթամարի Խաչատուր Կաթողիկոսին թողած 1700 պատրաստ լիրայի, երկաթուղւոյ արժեթղթերուն եւ ձգած ագամանդներուն հաշիւները որ Մարգարեան Արսէն վարդապետի տրամադրութեանը ներքեւ էին։

Արդեօ՞ք Վանայ Առաջ. Տեղապահ եպիսկոպոսը, իր Պատրիարքարան ղրկած տեղեկագիրներուն մէջ՝ ատոնց նկատմամբ զո՞վ պատասխանատու կը ճանչնայ։ Ազգ. Ժողովի կաթողիկոսական փոխանո՞րդը, թէ Վանայ Գափամաճեանի [illegible] խմբակը։ Առաջնորդարանի գործերուն մէջ ջէն՝ ոտքերնին կ'ըլլէ, գլուխնին չէնեն. եւ եթէ գլուխնին ըլլէ՝ ոտքերնին չէնեն։

Թերեւս մօտերս Արսէն վարդապետին չնորհակալութեան գիր մ'ալ երթայ Ազգ. Պատրիարքարանի կողմանէ, որովհետեւ այդ վարդապետը՝ վերջերս Շատախու եւ Մոկսի ընդհանուր մէկ վիճակագրութիւնը պատրաստելով Պատրիարքարան ղրկած էր։

Արդէն մեր այդ կողմի եկեղեցականներն ալ, գիտուն աշխարհականներն ալ, այդ կարգի տեղեկագիրներու պատրաստութեան մէջ մէյ մէկ մասնագէտներ են։

Եւ եթէ Տ. Արսէն Ծ. վարդապետ Մարգարեանի պէս տեղեկագիր ղրկողները այսպէս թէ այնպէս հազարաւոր լիրաներով պիտի գնահատուին ու վարձատրուին, արդեօք քանի՞ հարիւր լիրայի գնահատման արժանի է 1882ին, Մշոյ Ս. Կարապետի վանուց բարեկարգութեանը համար պատրաստուած ու Պատրիարքարան յղուած այն հարիւր երեսուն էջերէ բաղկացած ընդարձակ տեղեկագիրը որ Գումգաբուի դիւանատան մէկ անկիւնը կը մնայ։ Ա. Ա.

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԷՆ

Երեքշաբթի օր, Վեհ. Սուլթանին Տարեդարձին առթիւ, Ազգապետ Ցակոբ էֆ. Պօյաճեան՝ ընկերակցութեամբ իրաւագէտ խորհրդական Շմաւոնեան Արչակ էֆ.ի պատիւ ունեցաւ հպատակ ժողովուրդներու միւս հոգեւոր պետերուն հետ Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալ եւ յանուն ամբո՛ղջ Հայ-Բողոքականներու չնորհաւորութիւններն ու բարեմաղթութիւններն մատուցանել յՈտս Կայս. Գահոյից։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Համա գաւառի կառավարիչ անուանուեցաւ Տրաբիզոնի կառավարիչ Ապտ իւլ Ղանի բաչա։

Ուլայի Բ. աստիճան տրուեցաւ Էնկիւրիի մէքթուպճի Րիֆաթ էֆ.ին։

Սանիէի Բ. աստիճան՝ Թղթատարական վարչութեան երկրաչափական ճիւղի տընօրէն Ահէմեան էֆէնտիի։ Օսմանիէի Գ. կարգի պատուանչան՝ Զորումի կառավարիչ Աւըֆ բաչայի։

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ծննդեան տարեդարձին ի պատիւ, Սամսոնի իւլամ Բաղաքի Վալեանի պէս նոյն օրը ընդունելութիւն մ'ըրեր է։ Գիշերը իսլամին աղարանքը լուսազարդուած էր։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.—Այն քննիչ յանձնաժողովը, որ յառաջ պաշտօնով Իսկէնտէրուն ղրկուած էր, իր պաշտօնն աւարտած ըլլալով, Իսկէնտէրունէ մեկներ է Պոլիս վերադառնալու համար։

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.—Երկրագործական Պանքային Բիւչիւք Զէքմէճէի մասնաճիւղին հաշուակալութեան քարտուղար Թահսին էֆ. իր կոչումը դրամ անցուցած ըլլալով, պաշտօնանկ եղաւ։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը տարեկան 2,000 ֆր.ի գումար մը սահմաներ է Պոլսոյ հելլէն առեւտրական Սենեկին համար։

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՀԵԼԼԷՆ առեւտրական եւ ծովային պայմանագրին պայմանաժամը 6 ամիս երկարաձգուած ըլլալով, ձեռնհաս պաշտօնատուններն ըստ այնմ մանրամասն հրահանգ ստացան թէ Հելլէն նաւերուն նկատմամբ ինչ ընթացք պէտք է բռնել, մինչեւ որ 6 ամսուան պայմանաժամը լրանայ։

ԹԵՍԱԼԻՈՅ մէջ գտնուած օսմ. Պետական հողերը Բ. Դրան եւ Հելլէն դեսպանատան մէջ բանակցութեան նիւթ եղած են։ Թեսալիոյ պէյերն ասոնք կ'առարկեն թէ այդ հողերն իրենց կը վերաբերին։ Հետեւապէս հարկ եղած է Կայս. կառավարութենէն վաւերացուած կալուածագրերը նորէն քննել։

ԻԶՄԻՐԻ օսմ. պահականատը Ելէնիցա անուն հելլէն չոգենաւ մը գրաւեր է, երբ կը փորձէր ցամաք հանել 450 րէվոլվէր, 350,000 փամփուշտ եւ 75 հակ ծխախոտ։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ դրամանենգներու ընկերակցութիւն մը երեւան հանուած է։ Դրամանենգները, որք 8 հոգի են, արդէն ձերբակալուած են։ Աթէնքի օսմ. դեսպանատունը գրաւուած կեղծ դրամներէն օրինակներ ղրկեր է Ելմտական նախարարութեան, զգուշութեան համար։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ.—Երէկ Օտեսայէ հասնող խուզական չոգենաւին ուղեւորներէն մին, Իսմայիլ անուն Թուրք մը, քանի մը արժէքաւոր նիւթեր մաքսէն փախցնել կը փորձէր, երբ օձիքը մաքսային դէտերուն ձեռքը տուաւ։

ՏՈՎԱՅԻՆ նախարար Հասան բաչա, արքունի նաւարանին գործարաններն անձամբ այցելելով, ոտիպողական հրամաններ տուաւ, նաւային չինութիւնները փութացնելու համար։

ԺԱՆՏԱԽՏԻՆ ՇԻՃՈՒԿԸ.— Առողջապահական վարչութիւնն որոշած է Պոլսէն դուրս մանրէաբանական նոր հաստատութիւն մը հիմնել, միմիայն ժանտախտի չիճուկ պատրաստելու համար։

ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ. — Արդէն ծանուցինք թէ Քաղաքապետութիւնն որոշած է երկու մեծ թատրոններ կառուցանել, մին Բերայի եւ միւսը Պոլսոյ մէջ։ Մինչեւ որ այս երկու թատրոնները չինուին, արդէն գտնուած փայտաչէն թատրոնները մինչեւ Րամազան Պայրամէն վերջ կանգուն պիտի մնան, պայմանաւ որ իրենց թերութիւնները լրացնեն, ժողովուրդին ապահովութեան համար։ Պետական Խորհրդոյ այս որոշումը հաղորդուեցաւ Քաղաքապետութեան։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ընկերութիւնն, ինչպէս յայտնի է, իր պայմանագրով յանձն առած պարտականութեանց տասնէն մէկն անգամ ի գործ չի դներ։ Քաղաքապետութիւնը նոյն ընկերութեան դէմ օրինական միջոցներ ի գործ դնելու հարկը զգացուցած էր Պետական Խորհրդոյ, որ խնդիրն ուսումնասիրութեան առած էր։ Իգդամ առուգապէս կ'իմանայ թէ Պետական Խորհուրդն որոշած է որոշ պայմանաժամ մը տալ Թրամուէյի ընկերութեան, որպէս զի իր գիծերուն անցած ճամբուն սալարկները նորոգել տայ. հակառակ պարագային մէջ, Քաղաքապետութիւնն արտօնուած պիտի ըլլայ ի գործ դնելու պայմանագրին իրեն տուած իրաւասութիւնը, այն է Թրամուէյի կառքերուն երթեւեկն արգիլել։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ եւ Թղթատարական Վարչութիւնը խնդրած է ծովային Նախարարութենէն, որպէս զի Թղթատարական կառքերը կամուրջի անցագին վճարելէ ազատ մնան, քանի որ Թղթատարական Վարչութիւնը ծովային Նախարարութեան եւ Մահսուսէի Վարչութեան յանձնած աւանդները, ծրարներն ու հեռագիրները ձրի կը փոխադրէ, մանաւանդ որ Ելմտական Նախարարութեան կառքն ալ անցագին չի վճարեր։ Հեռագրական Վարչութեան պահանջումը քանաւոր է։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ նահանգին ոստիկան-զինուորաց հրամանատար Տէյլիչ բաչա մեռաւ։

ՏՈՎԱՅԻՆ նախարարութիւնը Փարոսներու Վարչութեան հետ բանակցութեան մտած է Պանտրմայի մօտ, Գարաբուրունի եւ Գարատաղի միջեւ գտնուած անցքին վրայ փարոս մը կանգնել տալու համար։

ՌՈՒՍԻՈՅ Կարմիր Խաչի ընկերութեան կողմէ Թրանսվալ ղրկուած ջոկատն, որ 30 հոգիէ կը բաղկանայ գեր-ընդապետ Կուրքոյի հրամանատարութեան տակ, եւ որ ռուսական «Ռէն Օլկա» չոգենաւով մայրաքաղաքս հասած էր, նոյն չոգենաւով Բոր-Սայիտ ուղեւորեցաւ, ուսկից ուրիշ չոգենաւով մը ուղղակի պիտի երթայ Լուրէնցօ-Մարքէզ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ դեսպանին կինը, Տիկին Քալիչէ, քանի մը օրէ ի վեր հիւանդ է։

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ նախորդ դեսպան Պարոն Վանտէր Սդալ, այսօր Սելամլըքի արարողութենէն վերջ, Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ պիտի ունենայ։ Իր յաջորդը Վան Վէքէրլէն ի մօտոյ Պոլիս կ'սպասուի։

ՄԻՍԻԼԼԻ. — Ֆէրիգ Մահմուտ Րէֆի բաչա եւ գեր-ընդապետ Պէհաէտտին պէյ անցեալ օր Միտիլլի ուղեւորեցան։

ԱԼԻՒՐԻՆ գինը բարձրացած է Ֆրանսական հրապարակներուն վրայ։

ՄԱՐԻՇԱԼ ԱՍԱՖ բաչա, որոյ մահը ծանուցինք երէկ, օսմ. բանակին արժանաւոր զօրավարներէն մին էր։ 16 տարեկան էր երբ 1847ին մտաւ օսմ. բանակին մէջ։ Մասնակցեցաւ Խրիմի պատերազմին եւ հազարապետութեան աստիճանին բարձրացաւ։ Նոյնպէս մասնակցեցաւ Գարատաղի եւ Սերպիոյ պատերազմներուն։ Մանաւանդ Թուրքեւսերպ պատերազմին ատեն նշանաւոր հանդիսացաւ Զայչարի եւ Նէկօթինի ճակատամարտներուն մէջ։ Թուրքեւռուս պատերազմին ժամանակ ալ զօրաբաժնի մը հրամատարութիւնը կը վարէր։ 1880ին Զաթալճայի նեղուցներուն եւ Արքիպեղաքոսի կղզիներուն ամրութեանց ընդհ. քննիչ անուանուած էր։ 8 տարի առաջ Միւշիրութեան աստիճանին բարձրացած էր։

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ.—Աղէքսանդրիոյ Պատրիարքին ընտրութեան խնդիրը ժամանակէ մ'ի վեր կ'զբաղեցնէ Արեւելքի օրթոտոքս եկեղեցական կեդրոնները։ Այս մասին Աղէքսանդրիայէ տրուած լուրերուն նայելով, ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ կղերին եւ ժողովրդեան ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ։ Բոլոր Եգիպտոսի օրթոտոքս ժողովուրդը պիտի մասնակցի այս ընտրութեան, իր ներկայացուցիչներուն ձեռամբ, որք ընտրողական ժողով պիտի գումարեն Պատրիարքարանի մէջ։ Կը յուսացուի թէ նոր Պատրիարքը կաղանդէն առաջ պիտի ընտրուի եւ հաստատուի։ Իբրեւ ընտրելի կը յիշուին սա անունները. Նազարէթի եպիսկոպոս Տ. Ֆաթիոս. Եփեսոսի մետրապոլիտ Տ. Էթիմոս. Թեսիպոսի եպիսկոպոս Տ. Երմանոս. Բէնդաքոլիսի եպիսկ. Տ. Նէքթարիոս, եւ վերջապէս տեղերական նախկին Պատրիարք Տ. Եօաքիմ, որ սակայն մերժած էր իրեն եղած առաջարկները։ Ցաջողութեան ամէնէն աւելի հաւանականութիւն ունեցող եկեղեցականն է Տ. Ֆոթիոս, Եպիսկ. Նազարէթի, որ շատ ուսեալ եկեղեցական մ'է։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ.—Մասնաւոր լուրեր կը ծանուցանեն թէ Ռիօ տը Ժանէյրօյի Քարլ Վալէ եւ Ընկ. տունը, որ լավ խանութի առեւտրով կ'զբաղէր, սնանկացեր է։

—Նիւ-Եորքէ եւս կը ծանուցուի թէ երկու ամերիկեան տուներ սնանկացեր են։ Առաջինն է «Բրոդուէս Էքսչէնճ Թրըսթ Քոմբընի օվ Նիւ-Եորք», եւ երկրորդը Հէնրի Ալլէն եւ ընկ. դրամատունը։ Առաջինոյն պարտքն է 8,390,600 տոլար։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ Վարչութեան հասոյթը, Նոյեմ. ամսոյ մէջ, 10,000 ոսկւոյ նուազութիւն մը ցոյց կուտայ բաղդատմամբ նախորդ տարուան նոյն ամսուան։ Սա ալ կայ որ Արեւելեան Րումէլիի հարկը այս գումարին մէջ չէ։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 21 Դեկտ.

Ֆրանսական Ռանթ		99 12
Օսմ. Ռէժի	»	282 —
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	Ֆր.	22 55
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	126 —
Իտալական		93 15
Օսմ. Պանքա		555 -
Սպանիական		64 85
Թրանսվալ		41 25

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Դեկտ. — Կառավարութիւնը, Հարաւ-Ափրիկէ ղրկելու համար, հեծեալ հետեւակներ ու կամաւորներու գումարտակներ կը զինուորագրէ։

—Պատերազմական Պաշտօնատունն ո՛ եւ է լուր չէ ստացած Զօր. Կէդէգրէն, որոյ զօրքերը Սթօրմպէրկի պարտութենէն ետք՝ Սքերզրում քաշուած էին։

—Արունտէլի անգլ. զօրաց հրամատար Զօր. Ֆրէնչ Դեկտ. 18ին ռմբակոծեր է Եասֆօնդայն Ֆարմը։ Նոր-Զէլանտայի զօրագունդը մօտակայ բլուրները գրաւեր է առանց դիմադրութեան հանդիպելու։ Պօէրները նոյն պահուն սկսեր են կրակ բանալ եւ յառաջացեր են Անգլիացւոց վրայ յարձակելու համար։ Զօր. Ֆրէնչ հրամայեր է իր զօրաց նահանջել։

—Դուկէլայի ճակատամարտին մէջ Անգլիացիներուն կրած կորուստն է, ըստ վերջին ճշդուած թուոյն, 142 մեռեալ, որոց 5ը սպայ։

—Անգլ. զօրաց ընդհ. հրամատար սպարապետ Ռոպըրթս Միջնաքաղաքի արհեստապետութեանց առաջարկն ընդունեց, այն է հազար հոգիէ բաղկացած կամաւորներու զօրագունդ մը զինել, Հարաւ-Ափրիկէ ղրկելու համար։

—Թշնամութեանց տեսակ մը լռելեայն դադարում կը տիրէ Բարեյուսոյ մէջ։ Հետեւաբար պատերազմական նոր իրողութիւն մը չի ծանուցուիր։

—Այսօր հասած հեռագիրներ կ'ըսեն թէ Զօր. Միթուէնի բանակը բոլորովին անշարժութեան դատապարտուած է։ Կացութիւնը յոյժ սարսափելի է։ Զինուորական գործողութիւնները դադրած կ'երեւին Նաթալի մէջ։

—Բրէթորիայէ հասած հեռագիր մը կը հաստատէ այն զրոյցը թէ նախագահ Քրիւկէր մտադիր է հաշտութիւն առաջարկել Անգլիոյ։

—Պատերազմական Պաշտօնատունն հասած հեռագիր մը Մակէրսֆօնդայնի ճակատամարտին մէջ, Զօր. Միթուէնի կրած կորուստներուն թիւն ամբողջացնելով, կը ծանուցանէ թէ Հայլանտըրներու կիսաբաժնէն 111 զինուոր եւ 11 սպայ գերի տարուած են Պօէրներու կողմէ։

—Լորտ Քիչնէր ուղղակի Բարեյուսոյ պիտի երթայ Բոր-Սայիտէ, առանց Անգլիա գալու։

ԼՈՐԷՆՑՕ-ՄԱՐՔԷԶ. — Զրոյցի մը նայելով, Պօէրները Գոլէնսօյի մօտ ռազմամթերք բռնած 13 կառք գրաւեր են։

ՊԵՐԼԻՆ. — «Պէրլինէր Գոռէսբոնտէնց» կը հաւաստէ թէ հակառակ լրագիրներու հրատարակած լուրերուն, ո՛ եւ է գերման սպայ թոյլտուութիւն չէ ստացած հարաւափրիկեան պատերազմին մասնակցելու ի նպաստ Պօէրներուն։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Զարը Ս. Վլատիմիր պատուանչանը տուաւ Մեծ Դուքս Աքիլ Վլատիմիրովիչի, Սպիտակ Արծիւ պատուանչանը՝ Սեւ Ծովու ռուսական նաւատորմին հրամանատար գեր-ծովակալ Թիրթօվի, եւ Ս. Վլատիմիր պատուանչանը՝ ծովային նախարարութեան ընդհ. սպայակոյտին պետ գեր-ծովակալ Ավէլանի։

ԲԱՐԻԶ.—Երեսփ. ժողովոյ ծովային յանձնաժողովը սկզբամբ եւ միաձայնութեամբ ընդունեց Մ. Լօքրուայի առաջարկը, որով 500 միլիոն ֆր. կը խնդրէր ծովեզերքներու պաշտպանութեան, նաւային կայաններու հաստատման եւ նաւային չինութեանց համար։

—Արդարութեան Բարձ. Ատեանի այսօրուան նստին մէջ Բօլ Տէրուլէտ, որ տակաւին տկար ըլլալով թիկնաթոռով ատեան բերուեցաւ, սա խօսքերը ըսաւ. Այս ատեանը վատահամբաւ է. անիկա Ֆրանսան ու Հանրապետութիւնը կ'անպատուէ։ Կը նախատեմ նաեւ ծերակոյտն ու հանրապետութեան նախագահը. ([illegible])։ Բարձր Ատեանը, այս խօսքերուն համար, երկու տարուան բանտարկութեան ու մինչեւ ընդհ. դատախազին պահանջագրին օրը, Ատեանին նիստերէն արտաքսման դատապարտեց զՏէրուլէտ։

Ընդհ. Դատախազը պահանջեց Մարսէլ Աւբէրի դէմ առանձին դատ բանալ։ Տէրուլէտ ջերմապէս պաշտպանեց Մարսէլ Աւբէրն եւ բուռն կերպով յարձակեցաւ ընդհ. դատախազին եւ դատաւորներուն վրայ։ Բարձ. Ատեանն հրամայեց Կէռէնի եւ Տէրուլէտի դատերն իրարմէ անջատել։

—Կառավարութեան ազդարարութեան վրայ, Երեսփ. ժողովը 130 ձայնի առաւելութեամբ մերժեց Մասէլ Աւբէրի առաժամեայ ազատ արձակումը։

ՎԻԵՆՆԱ.—Աւստրիոյ կայսրը Գլարիի դահլիճին հրաժարականն ընդունեց։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 21 Դեկտ.—Պատերազմական պաշտօնատունը կը ծանուցանէ թէ Լորտ Միթուէնի զօրքերը Մօտտր-Րիվըրի մէջ ամրացած են։

ԲԱՐԻԶ.— Բելճիքացւոց կը հեռագրուի թէ Զարին մէկ հրամանագիրը կը հաստատէ թէ Ռուսիոյ ելմտական կացութիւնը շատ նպաստաւոր չէ (?)։ (Շատ նպաստաւո՛ր է, ըսել կ'ուզէ հեռագիրը։ Եթէ հակառակն է, զարմանալի՛ խոստովանութիւն)։

—«Օրօր»ի մէջ հրատարակուած բաց նամակով մը, Է. Զօլա չնորհակալութիւն կը յայտնէ կառավարութեան, իր հօրը վերաբերեալ դատական ծրարն իրեն հաղորդելուն համար։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ 9 Դեկ.

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	ֆ. կ.	24 19
Րումէլի երկաթուղի	ֆր.	121 25
ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	Օ. Ո.	24 29
Ամէնէն բարձր գին	»	24 35
Ամէնէն վար գին	»	24 25
Րումէլի երկաթուղի	ֆր.	124 75
Ամէնէն բարձր գին	»	125 —
Ամէնէն վար գին	»	124 50
Թրամուէյ Պորտաթուղթ	Օ Ո.	7 10
» Ժուիսանս		2 40
» Բաժնեթուղթ	ֆր.	603
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	Օ. Ո.	4 42
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ		
20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 28
Անգլիական ոսկի	»	110 20
Բոլ Էմբէրիալ	»	89 30
Քրիմից	»	51 8
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 02
Մէթալիք	»	95 —
Ռուբլի թղթադրամ		8 57
Լոնտոն 3 ամիս		109 20
Բարիզ » »		23 $2\frac{1}{2}$
Ֆիօրին մանուս		10 $93\frac{1}{2}$

ԼԷ ԲՐՕՎԷՆՍ ՐԷՒՆԻ
LES PROVINCES RÉUNIES
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՐԻՒՔՍԷԼ

Դրամագլուխ ֆրանք 2,500,000 — *Դրամատուն ընկերութեան, Գրէտի-Լիօնէ*

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ մթերանոցներ, բնակութիւններ եւ վաճառքներ խիստ չափաւոր գիներով

Քննիչ Տնօրէնութեան
Ա. ԿԻՒՐՃԵՂԵԱՆ

Գաւառաց համար պատուաւոր երաշխաւորութեամբ գործակալներ կը փնտռուին
Ղալաթիա, Մերքեզեանի փողոց, Ճէնովա խան

Տնօրէն ընդհանուր օֆըրբէյից
ԱՐՏԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

ERNEST GLAVANY
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ
ԷՌՆԷՍԹ ԳԼԱՎԱՆԻ
ՂԱԼԱԹԻԱ, ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ԿԱՐԳԸ, ՑԱԿՈԲԵԱՆ ԽԱՆ

Սոյն դրամատունը կը վաճառէ ամէն տեսակ արժէթուղթ, եւ այս արժէթղթերու գնումը կը կատարուի՝ իրենց գինին համեմատութեամբ ամսական 20 ղրշ.էն մինչեւ 100 ղրշ. որոշեալ գումարի մը վճարմամբ։ Դրամատունը ասկէ առաջ քաշուած վիճակահանութեանց թիւերը նայելու եւ շահուած պարգեւները գանձելու համար՝ ամէն կերպ դիւրութիւն ցոյց կու տայ։

Մասրեւ նշանակեալ արժէթղթերէն գնողները երբ առաջին վճարումն ընեն, արժէթուղթն իրենց ծախուած ըլլալու մասին մուրհակ մը կը սրուի մեր կողմէ ստորագրուած եւ դրոշմուած։ Ասկէ զատ, արժէթղթին թիւը ցոյց տալով անոր ծանուցագիր մ'ալ կը տրուի, այնպէս որ գնողը նոյն ատենէն իսկ ամէն վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք ունենալով՝ շահած գումարը ամբողջապէս կրնայ ստանալ, որովհետեւ նոյն իսկ առաջին վճարման թուականէն բուն արժէթուղթը իրեն կը պատկանի։

Աւելորդ է յայտնել թէ ամէնէն աղքատն անգամ այս դիւրութեանց շնորհիւ, կրնայ արժէթղթի տէր ըլլալ, եւ յայտնի է որ ամսական 20 ղրշ.ի վճարումն մեծ զոհողութիւն մը չըլլալով եւ ամէն դասակարգի անձերու դիւրամատչելի ըլլալով հանդերձ՝ ամէն հաւանականութիւն ունի օր մը շահելու, եթէ երբեք չշահի ալ, իր վճարումներուն շնորհիւ յառաջիկային արժէթղթի տէր պիտի ըլլայ որ իրեն համար շահու աղբիւր մ'է։

ԾԱԽՈՒ ԴԱՐԴԻՒԱՒՈՐ ԱՐԺԷԹՈՒՂԹԵՐ		Տարեկան վիճակահանութիւն	Տարեկան վիճակներգ. պարգեւնե-րու գումար	Տարեկան ստանալի տոկոս	Արժէթղթ. գնման ամսական վճարելի գումար
Յոյն. ազգ. դրամ. արժթղթ.	% 4 տոկ.	3 անգամ	300,000	16 Ֆր.	100 ղրշ.
Գաղիոյ կալուած. »	% 3 »	6 »	1,060,000	15 »	100 »
Եգիպտոսի » »	% 3 »	12 »	1,500,000	$7^1/_2$ »	50 »
Րումէլի Երկաթղ. »	անտոկոս	6 »	3,660,000	—	20 »

ՑԱՊՈՒՔ ՐԷՒՆԻ
350, Բերա, Շիշլի ճամբան, 350
ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՄԵԾ ԼԻՔԻՏԱՍԻՕՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԳՆՈՎ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Ձմրան եղանակին սաթիւ այլ եւ այլ վաճառքներ հասած ըլլալով վաճառատունս, պատիւ ունինք ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ Նոյ. 29էն սկսեալ անօրինակ կերպով ՄԵԾ ԼԻՔԻՏԱՍԻՕՆՈՎ մը պիտի ծախենք մեր վաճառատան ապրանքները։ Այս Լիքիտասիօնը ՄԷԿ ԱՄԻՍ պիտի տեւէ եւ ջուծ-ջուծի գնով պիտի ծախուին ապրանքները։

Հասարակութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մանաւանդ մեր վաճառատան մեծաքանակ ու բրդեղէն կերպասեղէններու վրայ, որոնք գործարաններու գիներէն իսկ աւելի աժան կը ծախուին։ 1899, Նոյ. 29 Բշ. օրէն Լիքիտասիօնը սկսած է

BAZAR ANGLO-FRANÇAIS
ՊԱԶԱՐ ԱՆԿԼՕ-ՖՐԱՆՍԷ
Բերա, Մեծ-Փողոց, Բաանժ Կաթոլ-Սերայի դուռը

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ամէն տեսակ չափիկներու եւ ճերմակեղէններու
ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ, ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՉԱՓԻ ՎՐԱՅ
Անգլիական եւ Ֆրանսական լաւագոյն գործարաններէ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ
Ընտիր եւ զանազան ապրանքներու, բոլորովին անմրցելի գիներով
Յանձնարարութեանց արագ կատարում 100—4

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ՔԻՒՋԻՒԲ-ԼՈՒՎՐ
Բերա, Մեծ-փողոց, թիւ 436
Լըպօն շաքարավաճառին քով

	Ղրշ.
Պարզ ատամնահանութիւն	10
Առանց ցաւի ատամնահանութիւն	15
Ակռայ մաքրել	15
Ակռայ լեցնել արծաթով կամ սկիւթով	15
Ակռայ լեցնել ոսկիով	35
Ամբողջ ատամնաշար մը ամնուադն	300
Մասնակի ատամնաշար մէկ ակռան	15

Ծանօթ.—Ակռայ լեցնելու եւ կամ նորերն շինելու համար եղած յանձնարարութիւններուն կէսը կանխիկ եւ միւս կէսն ալ շինուելէն ետքը վճարելի է։

ԱՆԹՈՒԱՆ ԳԱՅՏԱՆՃԻ
ՓԱՅԱՆՍ ԵՒ ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
Ղալաթիա, Եիւքսեք գալտըրըմ №. 26

Յիսնեալ վաճառատունը որ 53 տարիներէ ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ հաստատուած է, չափաւոր գիներով կը ծախէ ամէն տեսակ վառարաններ եւ կը կատարէ նորոգութիւններ։ Ցիմող յաճախորդները բաւ ամենայնի գոհ մնալնին նախապէս կ'երաշխաւորէ։

ԽՄԲԱԳԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ / ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՍԳԱՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Ղալաթիա, Համալ-պաշը խան

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ
1900 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ
Սեպհակ. Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի

Ազգ. Հիւանդանոցի ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑԸ հրապարակ ելած է արդէն նախորդ տարիներու ծաւալէն տարբեր գիրքով. այսինքն մեծադիր ութածալ 400 էջէ բաղկացեալ ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑԸ կը պարունակէ զանազան գիտելիքներ բաժնին մէջ, ընդարձակ տեղեկութիւններ այլ եւ այլ ատմարներու, տոմարական հաշիւներու, ինչպէս նաեւ Հայ եկեղեցւոյ տօնացոյցին վրայ։ Ազգ. Հիւանդանոցի պատմութիւնն եւ արդի վիճակը ամփոփ կերպով ներկայացուած է, նոյնպէս Հիւանդանոցի չորս գլխաւոր բարերարներուն Ցարութիւն Ամիրա Պէզճեանի, Ցովհաննէս պէյ Տատեանի, Պօղոս պէյ Տատեանի եւ Կարապետ ամիրա Պալեանի կենսագրութիւնները ու պատկերները, ինչպէս նաեւ Հիւանդանոցիս ատաղձ հանգուցեալ Տէր Խաչատուր քհնյ. Տէր Պարթիլեանի պատկերը։ Կ. Պոլսոյ Հայ եկեղեցիներուն եւ Արմաշու դպրեվանքին պատմութիւնէն զատ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑԸ կը պարունակէ կոտակի, նուէրի, եւ վաքֆի օրինական ընդհանուր տրամադրութեանց մասին տեղեկութիւններ։ Օգտակար ծանօթութիւններ սրուած են Երկրագործական դրամատան, տոկոսի օրէնքին, ժառանգական փոխանցմանց, կալուածական տուրքի, թղթատարութեան, հեռագիրներու, դրօշմատուրքի, զանազան տերութեանց դրամոց եւ այլ մասին։

Վիճակագրական տեղեկութեանց բաժինը կը պարունակէ Օսմանեան Կայսրութեան եւ Հայ եկեղեցւոյ վերաբերեալ կարեւոր ծանօթութիւններ եւ այլն եւն., ամէն տարուան հրատարակութիւններէն աւելի ճոխ եւ մանրամասն։

Այս ընդարձակ հատորը, որուն 8 ղրշ. գին որոշուած է, կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով եւ Հիւանդանոցի դրասենեակը։ ԿՆԻՔ

Բաղ Ֆրանսագէտ, Տաճկագէտ ու Տամարագէտ պարկեշտ երիտասարդ մը պատրաստ է վաճառատուններու մէջ պաշտօն ստանձնել եւ կամ փափաքողներուն դաս աւանդել այս ճիւղերուն վրայ։ Դիմել Խմբագրութեանս։

ՃԵՐՄԱԿ ԳԱՄԵԼԻԱ
ՄԱՐՏԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Պոլիս, Սուլթան Համամ Եենի Ճամի փողոց թիւ 3

Սոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին ձմրան եւ ամէն եղանակի յարմար ամէն տեսակ Բարիզեան կերպասներ, վայելուչ ճաշակով ու դիւրամատչելի գիներով։ Դիմեցէք եւ գոհ պիտի մնաք։

ՄԱՐԶՈՒԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ
Տեղդ. «Ծաղիկ»ի գործակալն է Գէորգ էֆ. Կիւլեան։

ՄԱՐԱՇՑԻՆԵՐՈՒՆ
Թերթիս գործակալ կարգուած է անդ. Րէժիի Մուհասէպէճի Նիկողոս էֆ. Ասատուրեան։

ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ
Կը յայտարարէ վարչութիւնս թէ նոյն տեղի «Ծաղիկ»ի գործակալ անուանուած է Արտաշէս էֆ. Հալէպլեան։

ՍՎԱՍՑԻՆԵՐՈՒՆ
Տեղդ. գործակալ կարգուած է Մ. էֆ. Իսպիրեան։

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԹԻՒԹՌ ՏԱԼ

—=—

ՍԵՒ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

—

Թ
ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ

Վաճառատան պաշտօնեաները զարմացմամբ տեսան Պր. Լառամինուան որ իրենց վրայ հսկելու համար դրամարկղին ետեւը կը նստէր։ Երկու տարիէ աւելի էր որ աստ'նկ բան չէր պատահած երբեք։

Պր. Լառամինուա ո՛ եւ է գիտողութիւն չըրաւ իր պաշտօնեաներուն. խեղճ մարդը բնաւ ուշադրութիւն չէր դարձներ իր շուրջը անցած դարձածներուն։ Վայրկեանը մէյ մը իր ժամացոյցը կը նայէր։ Դիւանգի տանը երթալու համար կը վախնար որ ուշ չի մնար։ Վաճառականին ենթակաները կը հարցնէր թէ Բալլիոթ ո՛ւր կրնար գացած ըլլալ։ Վաճառատան դանէն դուրս ելլելէն ետքը կառք մը նստած էր . . . բայց ո՛ւր երթալու համար։

Բալլիոթ ալ միւս կողմէ իր ախոյեանէն աւելի մտատանջութեան մատնուած էր։ Սակայն խաղ մը կը խաղար ան, խաղ մը որ տարիներ առաջ պատրաստած էր եւ որմէ կախում ունէր իր ամբողջ ապագան, իր ամբո՛ղջ կեանքը։ Բալլիոթ իր կառապանին Դիւանա տը Գրէսանմիլի տան հասցէն տուած էր։ Որչափ որ Պուլվառ Բէրթէի հրապարակը կը մօտենար, ջղային թեթեւ դող մը կ'զգար։ Թէեւ չէր վախնար, բայց խորապէս յուզուած էր՝ կռուելու գացող մարդու մը պէս։

—Մեծ միջոցները գործածելու ժամանակն եկած է ա՛լ, կը մրմնջէր ցած ձայնով, բախտն այս անգամ իմ կողմս է. եթէ յաղթուիմ, ա՛լ չպիտի կրնամ կանգնիլ։

Ժամը հինգ ու կէսին Բալլիոթ Պուլվառ Բէրթէ հասաւ. Պր. Լառամինուա կանոնաւորապէս ժամը եօթնին Դիւանգի տանը կ'երթար. ուրեմն Րիւֆֆէք ժամէ մը աւելի ունէր իր տրամադրութեանը։ Երբ որ նախկին սննկապանուհին խմաց առւին թէ Պր. Բալլիոթ Րիւֆֆէք կը փափաքէր իրեն հետ տեսակցիլ, այնպէս կարծեց թէ Պր. Լառամինուայի գլխաւոր պաշտօնեան իր ափրոջը կողմէ կուգար եւ հիւրասրահին դուռը բանալով՝ տրամադիր էր Պր. Լառամինուայի պաշտօնեան իր սենեակին մէջ ընդունիլ. բայց Բալլիոթ առանց հրաւէրի սպասելու՝ հիւրասրահը մտաւ եւ հանդարտօրէն բազմեցաւ։ Դիւանա անոր այս կոշտ ձեւերէն շուարած՝ մտատանջութեամբ Բալլիոթին քովը նստաւ։

—Ի՞նչ ծառայութիւն կրնամ մատուցանել ձեզի։

—Շա՜տ, օրիորդ, շա՜տ։

Դիւանա առանց վարանելու մը իսկ վարանելու՝ դուշակեց թէ տարտամելի մարդու մը առջեւ կը գտնուէր։

—Օրիորդ, աւելցուց Բալլիոթ, արդէն ուրիշ անձնակ մը չունինք ու աւելի ապահովութեամբ կարենանք խօսիլ. հետ տեսակցիլ։ Ձեզի անո՛ւնկ բաներ ունիմ զորունք պէտք է որ մինակ դո՛ւք խմանաք։

—Այս անձնակը չատ լաւ է, ո՛չ ոք կրնայ մեզ մտիկ ընել հոս։

Բալլիոթ ոտքի ելլելով՝ գնաց հիւրասրահին կից ծոցի սենեակը գննել, որպէս զի հոն մարդ պահուըտած չըլլար։

—Ներողութիւն, բաւ վերադառնալով, եւ քիչ մը զգոյշ եմ։ Պր. տը Գալվիէօ կրնար հոն գտնուիլ. թէեւ զայն թշնամի մը չեմ նկատեր, բայց կը նախընտրեմ որ մեր առաջին տեսակցութեան ներկայ չգտնուի։ Մեր առաջին տեսակցութիւնը կ'ըսեմ, որովհետեւ կը յուսամ թէ ուրիշներ ալ պիտի ունենանք . . . եթէ համաձայնինք։

Դիւանա ուշադրութեամբ զայն կը դիտէր ու կ'ըսէր ինքնիրեն «Մարդիկ որչափ անձամբ են։ Սա Րիւֆֆէքը առաջին կարգի սոտահակ մըն է եւ ո՛չ Տիւսլէ, ո՛չ ալ Լառամինուա հասկցած են այս բանը»։ Դիւանա ունէր այդ թափանցկատեսութիւնը որով կարելի է գտնել մարդիկը՝ ակնարկով մը միայն։

—Պարո՛ն, վստահութեամբ մտիկ կ'ընեմ ձեզ. խօսեցէ՛ք։

—Սակայն ըսելու պէտք չկայ։ Դիտեմ թէ շատ խելացի էք եւ թէ առանց երկար բարբառ մտածելու կրնաք ճշմարտութիւնը գուշակել։ Ուրեմն ես ալ կ'ուզեմ անկեղծ ըլլալ, կոշտ ըլլալու աստիճան անկեղծ։

Բալլիոթ կանգ առաւ՝ ընկերը լաւ մը կշռելու համար։ Ցեռոյ սա'պէս շարունակեց.

—Օրիո՛րդ, երբ որ երկու հոգի իրարու հետ պայմանագիր մը կ'ընեն, ամէնէն առաջ պէտք է որ զիրար աղէկ մը ճանչնան։ Իմ գիտաւորութիւնս ալ այս է։ Ես զձեզ շա՛տ լաւ կը ճանչնամ, բայց դուք զիս բնաւ չէք ճանչեր։ Ուրեմն ստիպուած եմ նախ իմ պատմութիւնս պատմել ձեզի։ Անշուշտ Պր. Լառամինուա իմ վրայօք շատ անգամներ ձեր առջեւը խօսած է, բայց ա՛ն ալ զիս չէր ճանչնար, անիկա մինչեւ այսօր այնպէս կը կարծէր, այնպէս կ'երեւակայէր թէ ես ա՛լ իր գերին եղած եմ, սարսա՛փը պարզապէս։ Մէկ բառով Պր. Լառամինուա զիս ցաւագարի մը տեղ կը դնէր, եւ ձեր ինծի նկատմամբ ունեցած կարծիքնին ալ ա՛ս էր, եթէ երբեք, օրիորդ, իմ մասիս ո՛ եւ է գաղափար մը, կարծիք մը կազմելու մեծ պատիւն ըրած էք ինծի։ Չեմ խաբուիր, այնպէս չէ՞։

Բալլիոթ սպասեց ինչպէս Ցեռոյ յարեց.

—Ես շատ աղքատ մարդոց զաւակ եմ . . . տարօրինակ զուգադիպութիւն մը ձեզի հետ, հէ՛ . . . ծնողքս խեղճուկ գեղացիներ էին որոնք իրենց դաշտերէն ու արտերէն աւելի կը սիրէին երազել. անոնք այս պատճառաւ այդ միամիտները չուզեցին որ իրենց զաւակն ալ գեղացի մը ըլլար։ Ցաջողեցա՛ն ալ, բայց զիս մարդ ընելու համար՝ հաւաքած դրամնին հատուցին եւ վերջապէս օրին մէկն ալ գրեթէ անօթի ծառու վիճակի մը մէջ մեռան։ Ուրեմն հիմա ո՛չ ընտանիք ունիմ եւ ո՛չ ալ բարեկամ։ Երիտասարդ եղած ժամանակս կառավարութեան մէկ պաշտօնատան մէջ դրագիր մըն էի եւ անոր այն ատենէ սկսած է փառամոլութիւնս ու եսասիրութիւնս։

(Շարունակելի)